

ЦАР ІРАД

Дзеянне пачынаецца ў верхнім ярусе. У люльцы ляжыць нованароджаны. Побач стаяць Марыя і Іосіф. Панамар (батлейшчык) запальвае свечкі. Гучыць псалом¹. Уваходзяць анёл, пастух з пастушкай, тры цары (па чарзе). Яны падыходзяць да немаўляці і кланяюцца яму.

Хор (спявае)

Неба і зямля, неба і зямля
Радасна спяваюць.
Ангелы свету, ангелы свету
Дзіва абвяшчаюць:
Хрыстос нарадзіўся, Бог аб'явіўся,
Ангелы спяваюць, пастушкі іграюць,
Дзіва, дзіва абвяшчаюць.
У Батлееме, у Батлееме
Весела навіна:
Чыстая Дзева, Чыстая Дзева
Нарадзіла Сына.
Хрыстос нарадзіўся, Бог аб'явіўся,
Ангелы спяваюць, пастушкі іграюць,
Дзіва, дзіва абвяшчаюць...

Дзеянне пераносіцца ў ніжні ярус. Там запальваюцца свечкі. На сцэне стаіць трон. Выходзіць **цар Ірад**.

Ірад

Я цар Ірад,
Я, я слаўны,
Сяду на свой трон дзяржаўны.
Я вялікі разумнік,
Бо ў царскім пурпуры.
Ніхто не пярэчыць
Маёй царскай натуры.

Садзіцца на трон. Выбягае **Чорт**.

Чорт

Хе-хе-хе,
Цару, мой цару,
Любы ўладару,
Ты тут спіш, гуляеш,
Пуза сабе наядаш,
А што ў тваім царстве
Новы цар з'явіўся — не знаеш.

Ірад

Што, што я чую ў маім царстве,
Здрада сталася ў маім гаспадарстве.
А паклікаць да мяне ваяку,
Вернага мне служакі.

Уваходзіць **Рахіль** з дзіцём на руках. За ёй — **Воін**

Воін

Аць-два, аць-два, аць-два! Стой!
Цару, мой цару, любы гаспадару,
Па тваім загадзе з'явіўся.

Ірад

Чуў я, што ў маім царстве
Новы цар нарадзіўся.
Хуценька збірайся,
У Батлеем выпраўляйся.
Усіх немаўлят забівай,
Свайго цара-гаспадара выручай.

Воін

Слухаю твайго загаду!
Зважай! Крокам руш!
Налева, кругом марш!
Аць-два, аць-два, аць-два!

Чуецца званочак.

Анёл

О Ірадзе, Ірадзе,
Што ты нарабіў?
Сваю душу грэшную перад Богам загубіў.
Згінуў ты да звання,
Не будзе табе выратавання.

Чорт

Ты, Ірад, яго не слухай,
Вазьмі сабе патыліцу пачухай.
Лепш быць каранаваным,
Чым выратаваным.

Ірад

Твая праўда! Ану, пайшоў прэч адсюль,
Акыш!
Лепш быць каранаваным,
Чым выратаваным.

Воін

Аць-два, аць-два, аць-два, стой!
Цару мой, цару, любы гаспадару,
У Батлеем я схадзіў,
Усіх немаўлят забіў.
Адно... Рахіль не дае свайго забіць,
Сама ідзе да цябе літасці прасіць.

Ірад

Хто такая? А... паклікаць яе да мяне!

Воін

Слухаю твайго загаду!
Зважай! Крокам руш!
Налева, кругом марш!
Аць-два, аць-два, аць-два!

Рахіль

Цару мілы, цар літасцівы,
Не трупі ты матчына сэрца,
Уратуй ты маё дзіцятка ад смерці.

Ірад

Гм... баба, я сам сабе разумнік,
Бо ў царскім пурпуры,
Не прэч ты маёй царскай натуры,
Я ўсім немаўлятам пасцінаў² галовы,
І твайму не дам пардону.

Воін забівае дзіця і выносіць яго са сцэны.

Анёл

Ірад ты нясыты,
Забойца самавіты³,
За гэтае дзіцятка
Ды за ўсіх немаўляткаў
Будзеш ты ў агні гарэць
Ды ў смале кіпець.

Чорт

Ты, Ірад, на іх не зважай,
Пра ўладу лепш дбай.
Памятай, лепш быць каранаваным...

Ірад

Твая праўда, а ну-ка, пайшлі прэч адсюль,
Паспяшайце, самі сябе суцяшайце.

Плача Рахіль.

Анёл

Не плач, не плач, Рахіль,
Тваё дзіцятка не ўмерла.
Яно ў Боскім садзе кветачкі збірае
Ды з анёламі гуляе.

Ірад

Што я чую, не гуляе і не збірае,
Бо мой ваяка справу знае.
Ваяка, ваяка, хадзі да мяне!

Воін

Аць-два, аць-два, аць-два, стой!
Па тваім загадзе з'явіўся!

Ірад

За добрую службу, за шчырую дружбу
На табе трошкі грошай.
Схадзі, пагуляй з раскошы,
Выпі чарку, дай каму па карку.

Воін

Рады старацца.
Зважай! Крокам руш!
Налева, кругом марш!
Аць-два, аць-два, аць-два!

Раздаецца стук.

Смерць

Здарова, Ірад!

Ірад

А... вой...
Ваяка, мой ваяка, верны мой служака!
Ратуй! Гані ад мяне гэтую пачварыну.

Смерць

Твой ваяка-небарака
Зайшоў да кабака,
Выпіў чарку, атрымаў па карку
Ды і ляжыць.
А я, смерць-касціста,
Маю касу сталісту, во, панюхай!
Прыйшла цябе, гада, у пекла справадзіць.

Ірад

А... вой... смерць-матухна,
Пачакай трошкі,
Не трымай на мяне злосці,
Дам я пурпуры на твае старэчыя косці.

Смерць

Ірад, твая хаўтурная песня спета,
Згінеш ты зараз з гэтага свету.
Як ты немаўлятам, так і я табе
Касой галаву сагну...
А ну-ка, кладзіся... Жых...

Чорт

Ха-ха-ха, ха-ха-ха-ха...
Цар-небарака,
Любы мой дружака,
Ну што — мне быць каранаваным
Ці выратаваным.
Ат... нічога, хадзем са мной у пекла,
Будзем там у карты гуляць
Ды старых баб забаўляць.
Згінуў ты да звання,
Не будзе табе выратавання.

Воін

О, трошкі пагуляў
І свайго гаспадара праспяваў.
Толькі не разабраў,
Ці то ён цара, ці
Ірад яго ў пекла павалок.
А... нічога.
Пазбыў пана, буду піць віно збанам,
Піць, гуляць, Каляды ўспамінаць.
(Спявае)
Ой калядачкі, бліны-ладачкі,
Ой люлі-люлі, бліны-ладачкі,
Ой люлі-люлі, бліны-ладачкі!

1. Псалом — тут: песня рэлігійнага зместу.

2. Пасцінаць (ад сцінаць) — ссячы.

3. Самавіты — тут: заможны, багаты.